

МАТЕРІАЛИ ПРО ЗАПРОВАДЖЕННЯ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ «АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ» В НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ

Спеціалізація «Аналіз державної політики» була запроваджена в навчальні плани і програми підготовки магістрів за спеціальністю «державне управління» в Національній академії державного управління при Президентові України з вересня 2003 року. Спеціалізація була втілена в навчальний процес шляхом об'єднання існуючих і розробки нових навчальних дисциплін.

На цей час в НАДУ було створено відповідний потенціал: підвищили кваліфікацію у провідних університетах світу викладачі-фахівці у сфері аналізу політики, були підготовлені необхідні науково-методичні матеріали, проведено відповідні методичні семінари, «літня школа» для викладачів, науковців, експертів, докторантів і аспірантів; опубліковано монографії, навчальні посібники, збірки аналітичних записок тощо.

Усвідомлюючи незворотність процесів, що відбуваються в Європі у галузі вищої освіти, прагнучи адаптуватися до нових європейських реалій і посісти в майбутньому достойне місце в європейській освітній архітектурі Академія у 2004 р. успішно пройшла європейську акредитацію магістерської програми з державного управління¹ (отже, акредитовано і всі спеціалізації, зокрема, з аналізу державної політики).

EAAPAA

**European Association for
Public Administration
Accreditation**

Згідно зі Статутом, критеріями і процедурами акредитації Європейської акредитаційної асоціації з державного управління (ЄААДУ) і на основі Звіту про оцінювання Комітет з акредитації ЄААДУ проголошує, що освітньо-професійна програма підготовки магістрів державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (м.Київ, Україна) є акредитованою ЄААДУ в категорії магістерських програм (акредитація дійсна до 30 червня 2011 р.)

11 червня 2004 р.

проф. д-р Геерт Букаерт, голова

д-р Тео Ван дер Крогт,
генеральний секретар

Website: www.eapaa.org

Метою євроакредитації є перевірка програми на відповідність європейським стандартам якості навчальних програм з державного управління та

¹ див. Збірник матеріалів з питань європейської акредитації освітньо-професійної програми підготовки магістрів державного управління Національної академії державного управління при Президентові України/ Укл. С.М.Озірська; За заг ред. В.І.Лугового, Н.Р.Нижник. – К. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – 220 с.

залучення Академії до формування Європейського простору вищої освіти на основі спільних цінностей та критеріїв якості. Одним із вагомих чинників для успішної для Академії євроакредитації був науково-методичний потенціал спеціалізації «Аналіз державної політики» (кадри, програми дисциплін, бібліотечні ресурси, науково-методичні видання), а викладачі Академії О.Кілієвич і В.Тертичка брали участь у співбесідах з членами Експертної групи Європейської акредитаційної асоціації з державного управління.

З вересня 2004 р. навчальна програма НАДУ було суттєво оновлена, і зараз в Академії фактично діє два її варіанти: програма у варіанті 2003 р. і нова програма на 2004–2007 навчальні роки, розроблена відповідно до вимог Болонського процесу з формування Європейського простору вищої освіти.

Нижче (розд.2.3) подані документи – Освітньо-професійна програма та освітньо-кваліфікаційна характеристика підготовки магістрів зі спеціалізації «Аналіз державної політики», які були розроблені для варіанту програми 2003 року, затверджені Міністерством освіти і науки України (Наказом № 374 від 1 липня 2002 р.).

У розд.2.2 наведено перелік і програми навчальних дисциплін згідно варіанту програми 2004 року, затверджені Вченою радою Академії.

Варто зазначити, що у навчальних планах кафедри політології Національного університету «Києво-Могилянська Академія» підготовки бакалаврів є дисципліна «Вступ до аналізу публічної політики», а підготовки магістрів – «Аналіз державної політики» (викладач О.Дем'янчук)¹. 12 лютого 2004 р. рішенням Вченої ради НаУКМА (протокол № 31) затверджена сертифікатна програма «Аналіз публічної політики» для магістеріуму. Назви цих навчальних дисциплін (публічна або державна) підтверджують важливість утвердження термінологічної чистоти «Аналізу державної політики» як нової навчальної дисципліни². Практичні відмінності від спорідненого за змістом «Основи аналізу державної політики» модулю навчальної програми НАДУ є зорієнтованість навчального курсу НаУКМА переважно на аналіз *політичних* аспектів державної політики.

Обґрунтування відкриття спеціалізації «Аналіз державної політики»

(матеріали до засідання

Вченої ради Академії, 28 березня 2003р.)

Державна політика відіграє надзвичайно важливу роль у суспільному житті. Саме вона покликана своєчасно виявляти назрілі проблеми розвитку суспільства, аналізувати їх, установлювати причини виникнення, складності, суперечливості та знаходити шляхи вирішення цих проблем. У сфері державної політики приймаються відповідні державно-політичні рішення, розробляється відповідний інструментарій, створюється механізм їх реалізації.

Становлення демократичної, соціальної, правової держави, багатопартійності та інших демократичних інститутів у процесі трансформації українсько-

¹ http://www.ukma.kiev.ua/ua/faculties/fac_soc/politology/kursy/index.php

² див. розділ 1.3 «Усталення термінології у галузі аналізу державної політики» цієї книги, стор.17.

го суспільства вимагають підготовки нового покоління аналітиків, консультантів, експертів, викладачів, організаторів для системи державного управління, партій і рухів, засобів масової інформації, центрів, фондів та інших структур, систематичного підвищення їхньої кваліфікації. Нині в Україні практично не вироблено кваліфікованого аналізу державної політики та механізмів її впровадження у зв'язку з недоліком як методик, наукової та навчально-методичної літератури, так і спеціально підготовлених фахівців. Це складне й відповідальне завдання, від вирішення якого безпосередньо будуть залежати наші успіхи в усіх сферах життєдіяльності українського суспільства.

Саме цим продиктована необхідність докладного вивчення аналізу державної політики, особливо в умовах того перехідного стану, в якому зараз перебуває Україна, а також потребою дослідження історичного й міжнародного досвіду її розробки та впровадження, вивчення відповідних науково-теоретичних надбань, що насамперед сприятиме з'ясуванню особливостей складної динаміки державної стратегії й тактики, допоможе зрозуміти основні закономірності й механізми її впровадження в Україні.

У свою чергу, **державна політика**, в широкому розумінні цього терміна, може визначатися як вибір державними інституціями між дією та бездією щодо вирішення суспільних проблем. Адже втрати українського суспільства в темпах реформування зумовлені не стільки відсутністю чітких уявлень про цілі й перспективи країни в світовому геополітичному просторі, скільки відсутністю наукової, цілісної програми соціально-економічного й політичного розвитку на найближчі й більш віддалені роки.

Інноваційний характер діяльності Академії та її кафедр, як основних науково-навчальних структурних підрозділів, визначається оновленням змісту, зокрема введенням і розвитком нових спеціалізацій, що вимагається Указами Президента України «Про стратегію реформування державної служби в Україні», «Про комплексну програму, підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації державних службовців», «Питання Української Академії державного управління при Президентові України» та низкою інших нормативних актів.

Цільовими замовниками і споживачами магістрів державного управління із плановою спеціалізацією «аналіз державної політики» є інформаційно-аналітичні управління (відділи, служби), які діють в Адміністрації Президента України, Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України, державних комітетів, державних обласних і районних адміністрацій, інших державних органах недержавного сектору. Поглиблені знання з аналізу державної політики конче необхідні також радникам, експертам, помічникам-консультантам керівників органів виконавчої влади і місцевого самоврядування.

Пропоновану магістерську програму спеціалізації розроблено кафедрою політології і кафедрою економічної політики.

Програма спеціалізації спирається на 5 нормативних модулів, містить 7 обов'язкових модулів спеціалізації та 2 факультативних, на вибір слухачів.

До викладання за програмою буде залучено 2 доктори, професори і 8 кандидатів наук, доцентів кафедр. Формування змісту навчання підтримується активними науковими дослідженнями, зокрема, за темами, що відповідають пропонованій спеціалізації працює декілька докторантів, аспірантів, здобувачів наукового ступеня кандидата наук.

Розроблені модулі спеціалізації є актуальними для слухачів, що спеціалізуються на інших кафедрах Академії, зокрема: інформаційної політики, державного управління і менеджменту, управління містом, філософії і методології управління.

Зважаючи на викладене нагальним завданням в процесі запровадження навчальних інноваційних технологій є підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування (насамперед це стосується працівників інформаційно-аналітичних відділів структур виконавчої влади, державних комітетів, обласних і районних держадміністрацій, радників, експертів, помічників-консультантів, органів місцевого самоврядування) з отримання знань та вмінь з належного використання інформації, новітніх аналітичних технологій і методик аналізу.

На реалізацію завдань, поставлених Президентом України у напрямку розвитку кадрового потенціалу державного управління з урахуванням світових тенденцій і стандартів пропонується відкриття нової спеціалізації «Аналіз державної політики» для підготовки магістрів державного управління.

Програми навчальних дисциплін спеціалізації «Аналіз державної політики»

В Академії зараз діє програма навчальних дисциплін (тематику навчальних планів внесено до освітньо-професійної програми і освітньо-кваліфікаційних характеристик програм підготовки магістрів за спеціальністю «державне управління» див. розділ 2.3) і розроблена оновлена програма на 2004-2007 навчальні роки. В цьому розділі до навчальних планів внесено зміни відповідно до програми на 2004-2007 навчальні роки.

Авторський колектив укладачів навчальних дисциплін спеціалізації «Аналіз державної політики»

Вакуленко Володимир Миколайович, кандидат наук з державного управління, доцент,

Гонюкова Лілія Василівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри,

Грицьк Наталія Вітіславна, кандидат педагогічних наук, доцент,

Кілієвич Олександр Іванович, доцент кафедри,

Ковбасюк Юрій Васильович, к.е.н., доцент кафедри,

Полянський Юрій Дмитрович,

Ребкало Валерій Андрійович, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри,

Розпутенко Іван Васильович, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри,

Романюк Ольга Панасівна, кандидат економічних наук, доцент,

Тертичка Валерій Володимирович, доктор наук з державного управління, професор кафедри,

Юрчишин Василь Володимирович, доктор наук з державного управління, професор кафедри.

**Спеціалізація: «Аналіз державної політики»
Модулі нормативної частини**

№	Назва модуля	Укладачі
1	Основи аналізу державної політики (Державна політика: аналіз та механізми впровадження)	В.Ребкало, д.філос.н, проф., В.Тертичка, к.і.н., доц.,
2	Економічний аналіз державної політики	О.Кілієвич, доц.
3	Статистичні методи аналізу державної політики	О.Романюк, к.е.н., доц.
4	Державні фінанси і бюджетний процес	І.Розпутенко, д.н.держ.упр., проф.,
5	Стратегічне планування у виробленні державної політики	Ю.Ковбасюк, к.е.н., доц. В.Вакулєнко, к.н.держ.упр., доц., В.Тертичка, к.і.н., доц.

Модулі спеціалізації

	Назва модуля	Укладачі
6	Соціально-політичне середовище аналізу державної політики	В.Ребкало, д.філос.н, проф., В.Тертичка, к.і.н., доц.
7	Відкритість і прозорість у творенні державної політики	В.Ребкало, д.філос.н, проф., Л.Гонюкова, к.і.н., доц., В.Тертичка, к.і.н., доц.
8	Макроекономічна політика (аналіз макроекономічної політики)	О.Романюк, к.е.н., доц., В.Юрчишин, к.ф.м-н., доц.
9	Мікроекономіка для аналізу державної політики	О.Кілієвич, доц., В.Юрчишин, к.ф.м-н., доц.
10	Оцінювання державної політики і програм	В.Ребкало, д.філос.н, проф., В.Тертичка, к.і.н., доц., Ю.Полянський.
11	Аналіз вигід-витрат в державному секторі	І.Розпутенко, д.н.держ.упр., проф., В.Юрчишин, к.ф.м-н., доц.
12	Конкурентна політика (аналіз політики у сфері конкуренції)	О.Кілієвич, доц., З.Борисєнко, к.е.н., доц.

Факультативні модулі

13	Техніка креативності й етика аналізу державної політики	В.Тертичка, к.і.н., доц.
14	Гендерні аспекти аналізу державної політики	Л.Гонюкова, к.і.н., доц., Н.Грицяк, к.пед.н.

Спеціалізація: «Аналіз державної політики»

	Дисципліни нормативної частини
	Державна політика: аналіз та механізми впровадження Модуль: Основи аналізу державної політики Модуль Економічний аналіз державної політики
	Статистичні методи в державному управлінні
	Державні фінанси та бюджетний процес
	Стратегічне планування
	Дисципліни спеціалізації

	Соціально-політичне середовище аналізу державної політики
	Макроекономічна політика та аналіз її ефективності
	Мікроекономіка і державна політика
	Оцінювання державної політики та програм
	Конкурентна політика
	Факультативні модулі
	Техніка креативності й етика аналізу державної політики

Короткий зміст навчальних дисциплін спеціалізації

АДП. 01	Основи аналізу державної політики
	Концептуальні засади аналізу державної політики Взаємозв'язок державної політики і соціально-економічних умов розвитку суспільства. Формування цілей державної політики
	Типологія та модельний аналіз державної політики
	Аналіз державної політики: процес і технологія
	Вибір політики: критерії і відповідальність та процедура надання порад-рекомендацій
	Соціально-психологічні й етичні аспекти аналізу державної політики
	Державне управління як владний механізм упровадження державної політики
	Соціально-економічне і політичне оцінювання державної політики
	Демократія й аналіз державної політики. Роль і значення держави в сучасному суспільстві
	Ділова гра: Аналіз процесу та технологія прийняття державно-політичного рішення
	Рольова гра: Механізми й інструменти впровадження державної політики
	Інтерактивний «круглий стіл»: Аналіз державної політики в Україні: стан і перспективи
АДП. 02	Економічний аналіз державної політики
	Вступ до економічного аналізу політики
	Підґрунтя державної політики: концепція ефективності в економічній теорії
	Підстави для державної політики. Ситуації неспроможності ринку
	Підстави для державної політики: розподільчі та інші цілі
	Обмеження на державне втручання: неспроможність влади. Суспільний вибір
	Методи аналізу рішень щодо державної політики
	Круглий стіл: «Приклади економічного аналізу окремих напрямків державної політики в Україні»
АДП. 03	Статистичні методи в державному управлінні
	Вступ до теорії економіко-статистичного аналізу
	Зведення та групування статистичних даних
	Абсолютні та відносні статистичні показники
	Графічний метод зображення статистичних даних
	Середні величини
	Статистичне вивчення варіації та форми розподілу

	Статистичне вивчення динаміки
	Індекси
	Статистичні методи вимірювання взаємозв'язків
АДП. 04	Державні фінанси та бюджетний процес
	Вступ до державних фінансів
	Фінансова політика та механізми її реалізації
	Загальна характеристика фінансової системи України
	Бюджетна система України
	Державні доходи і система оподаткування
	Загальна характеристика державних видатків
	Бюджетний процес. Принципи бюджетного процесу
АДП. 05	Стратегічне планування
	Основи стратегічного планування
	Еволюція підходів до стратегічного планування
	Технологія стратегічного планування
	Організаційне забезпечення процесу стратегічного планування
	Цільове (місія) орієнтування стратегії
	Стратегічний аналіз середовища
	Визначення пріоритетів у стратегічному плануванні
	План дій та впровадження стратегії
	Оцінювання (вимірювання) результатів
	Стратегічне планування на регіональному рівні та стратегія розвитку міста
	Ділова гра: Організація стратегічного планування і складання стратегічного плану
	Круглий стіл: Стратегія євроінтеграції України і планування діяльності державних інституцій
АДП. 06	Соціально-політичне середовище аналізу державної політики
	Соціально-політичне середовище державної політики як сфера суспільного життя
	Соціальна структура й інституціоналізація суспільства та аналіз державної політики
	Особливості політичного аналізу політики
	Організації та адміністративна поведінка.
	Корпоративізм як складник середовища аналізу політики
	Етнопроцеси, адміністративно-територіальний устрій, глобалізм і суспільні реформи у творенні державної політики
	Цінності громадянського суспільства та демократичні чинники в творенні державної політики
	Брейн-стормінг: НДО, державні інституції, навчальні заклади в аналізі політики (віізне заняття)
	Ділова гра: Організаційна поведінка й індивідуальна мотивація у творенні політики
	Круглий стіл: Громадянське суспільство і державна політика
	Принципи відкритості та прозорості у творенні політики
	Правові гарантії ефективної співпраці у творенні державної політики
	Інформаційний менеджмент у творенні політики

	Мозкові центри, НДО й академічні установи як складники творення політики
	Консультаційні цінності аналізу державної політики
	Принципи і технології співробітництва у творенні політики
	Брейн-стормінг: Вплив громадськості на відкритість процесу вироблення державної політики в Україні
	Рольова гра: громадські слухання
	Ділова гра: побудова інформаційної карти-схема політики
	Консультативний тренінг. Діяльність дорадчих рад і експертних комісій
АДП. 08	Макроекономічна політика та аналіз її ефективності
	Вступ до макроекономічної політики
	Валовий внутрішній продукт (ВВП) і його вимірювачі
	Інфляція, безробіття, цикли ділової активності
	Модель «Сукупний попит – сукупна пропозиція»
	Гроші та банківська система
	Кейнсіанська модель макроекономічної рівноваги
	Модель одночасної рівноваги на товарному і грошовому ринках (Модель IS-LM). Основні рівняння моделі
	Моделі економічного зростання
	Взаємозв'язок макроекономічних рахунків
	Вступ до аналізу вигід та витрат
	Теорія добробуту в аналізі користі і витрат
	Економічна ефективність прийняття рішень
	Вимірювання витрат і результатів
	Критерії відбору проектів
	Застосування аналізу користі і витрат при змінних цінах
	Використання аналізу вигід та витрат для аналізу державної політики
АДП. 09	Мікроекономіка і державна політика
	Сучасна мікроекономіка та її застосування в аналізі державної політики
	Ринок: аналіз попиту і пропозиції
	Поведінка домогосподарства
	Поведінка фірми на конкурентному ринку
	Конкурентні ринки факторів виробництва та їх регулювання
	Концепція ефективності і державна політика на конкурентних ринках
	Неспроможність ринку. Держава і ринок. Суспільний вибір
	Вступ до економічної теорії регулювання
	Економічне і соціальне регулювання: аналіз конкретних ситуацій
АДП. 10	Оцінювання державної політики та програм
	Вступ до курсу. Визначення оцінювання
	Цілі оцінювання: хто, чому та для кого здійснює оцінювання
	Планування та підготовка оцінювання
	Презентації планів оцінювання
	Категорії, моделі та методи оцінювання політики
	Виконання оцінювання

АДП. 12	Конкурентна політика
	Вступ до курсу
	Концепція ефективності, конкуренція і ринкова влада
	Неповна конкуренція на ринках факторів виробництва
	Інструменти політики на неконкурентних ринках
	Конкурентне (антимонопольне) законодавство і пов'язані з ним концепції
	Регулювання і дерегулювання природних монополій
	Конкурентна політика і міжнародна торгівля
	Ефективність конкурентної політики (аналіз реальних ситуацій)
АДП. 13	Техніка креативності й етика аналізу державної політики
	Креативність в аналізі державної політики
	Інформаційні джерела креативності
	Технологія проведення креативних заходів
	Методика уникнення помилок і конфліктів в аналізі політики
	Мистецтво й етичні норми аналізу державної політики
	Етичний кодекс аналітика політики та етикетні складники аналізу політики
	Ґендерна теорія і аналіз державної політики
	Законодавча база державної політики ґендерної рівності: Україна і світовий досвід
	Ґендерний аналіз: світовий досвід і Україна
	Методологія ґендерного аналізу
	Ґендерний паритет в аналізі державної політики
	Мистецтво презентації ґендерних досліджень
	Брейн-стормінг: Стать, ґендер, культура, державна політика
	Круглий стіл: Діалог для ґендерної рівності